

Instrumentalaz gogoratu, instrumentuaz haratago

(Kasuaren izaera tipologian eta
euskararen morfosintaxian)

Iván Igartua (UPV/EHU)

Ekaitz Santazilia (UPNA/NUP, UPV/EHU)

Koldo Mitxelena Katedraren III. Biltzarra

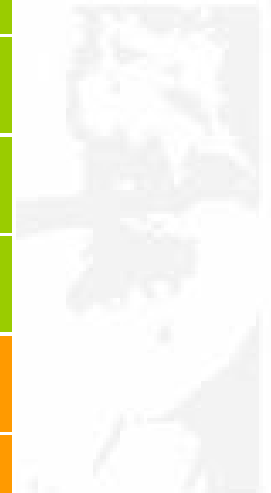
Vitoria-Gasteiz, 2012-10-08

Izen-paradigma

KASUA!	SINGULARRA!	PLURALA!	MUGAGABEA!
Abs.!	mendia!	mendiak!	mendi!
Erg.!	mendiak!	mendiek!	mendik!
Gen.!	mendiaren!	mendien!	mendiren!
Dat.!	mendiari!	mendiei!	mendiri!
Instr.!	mendiaz!	mendiez!	mendiz!
Ines.!	mendian!	mendietan!	menditan!
Adl.!	mendirara!	mendietara!	menditara!
Abl.!	menditik!	mendietatik!	menditatik!
Ben.!	mendiarentzat!	mendientzat!	mendirentzat!
Soz.!	mendiarekin!	mendiekin!	mendirekin!

KOL
III.

Galderak

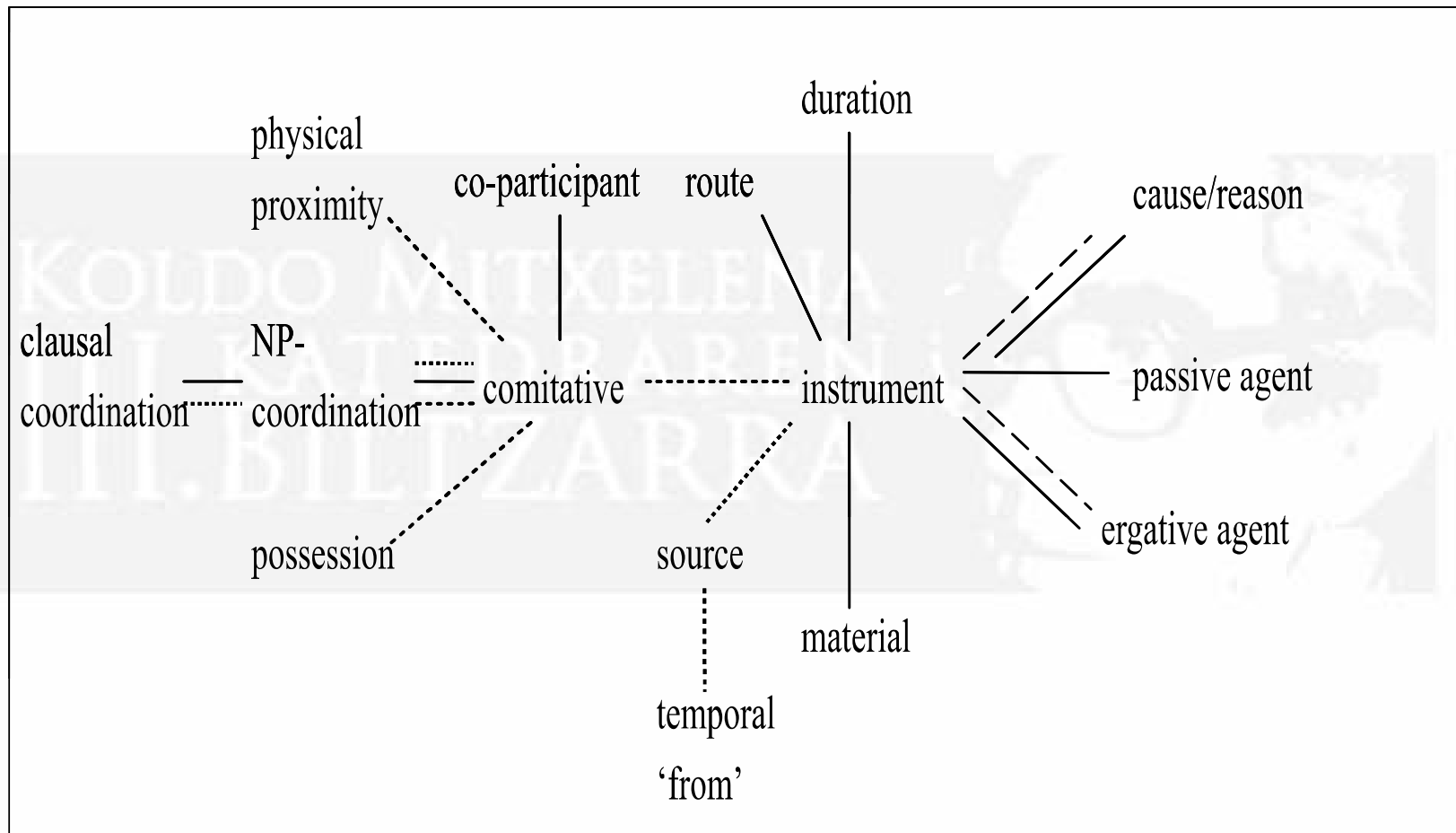
- 1. Zein rol edo funtzio tematiko betetzen dituen eta noiztik
- 2. Zer nolako lotura dagoen funtzio horien artean
- 3. Nolako izan daitekeen funtzio-aniztasun horren irakurketa diakronikoa tipologiaren argitan
- 4. Nondik datorren instrumentalaren marka: morfemaren etorkia

Instrumentalaren funtzioak

- Instrumentua: *ezpataz jo*
- Materiala: *zurez egindako aulkiak*
- Modua: *euskaraz hitz egin₁*
- Gaia: *euskaraz hitz egin₂*
- Iraupena: *bi urtez*
- Kausa: *gure faltaz*
- Agente pasiboa: *jende prestu guziez laudatua*
- Zeharkako objektua: *egoeraz baliatzea*

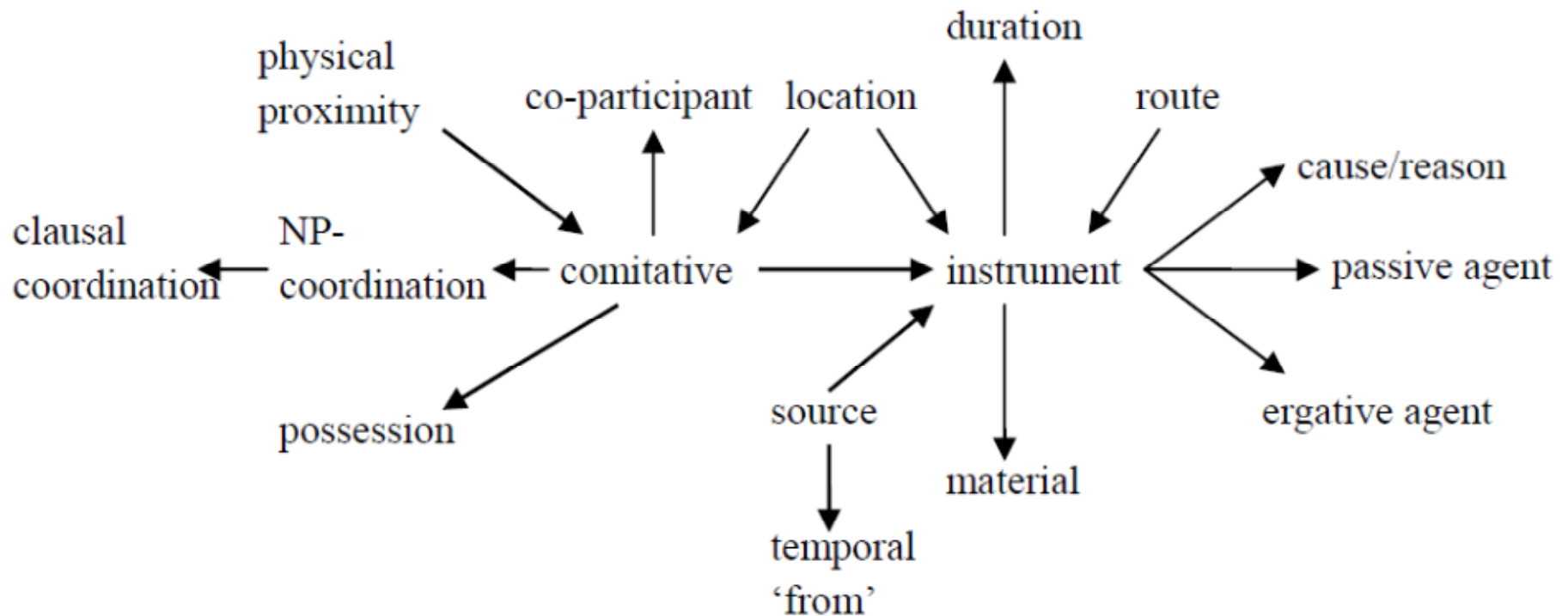
Instrumentalaren mapa semantiko

(Narrog & Ito 2007, Narrog 2009)

Mapa semantiko dinamizatu

(Narrog & Ito 2007, Narrog 2009, 2010, Van Valin & LaPolla 1997)

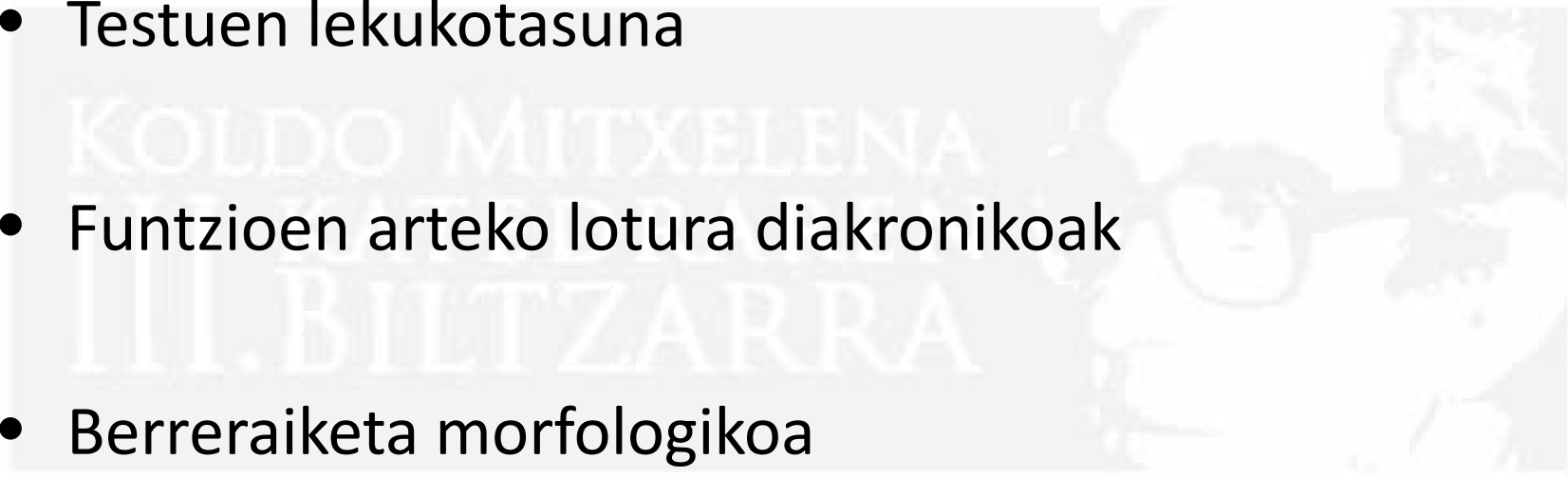
Gramatikalizazioaren bideak

(Heine *et al.* 1991)

ablative   agent   purpose
allative > comitative > instrument > time > condition > manner
locative   benefactive   dative   cause
path   possessive

Instrumental-markaren jatorria

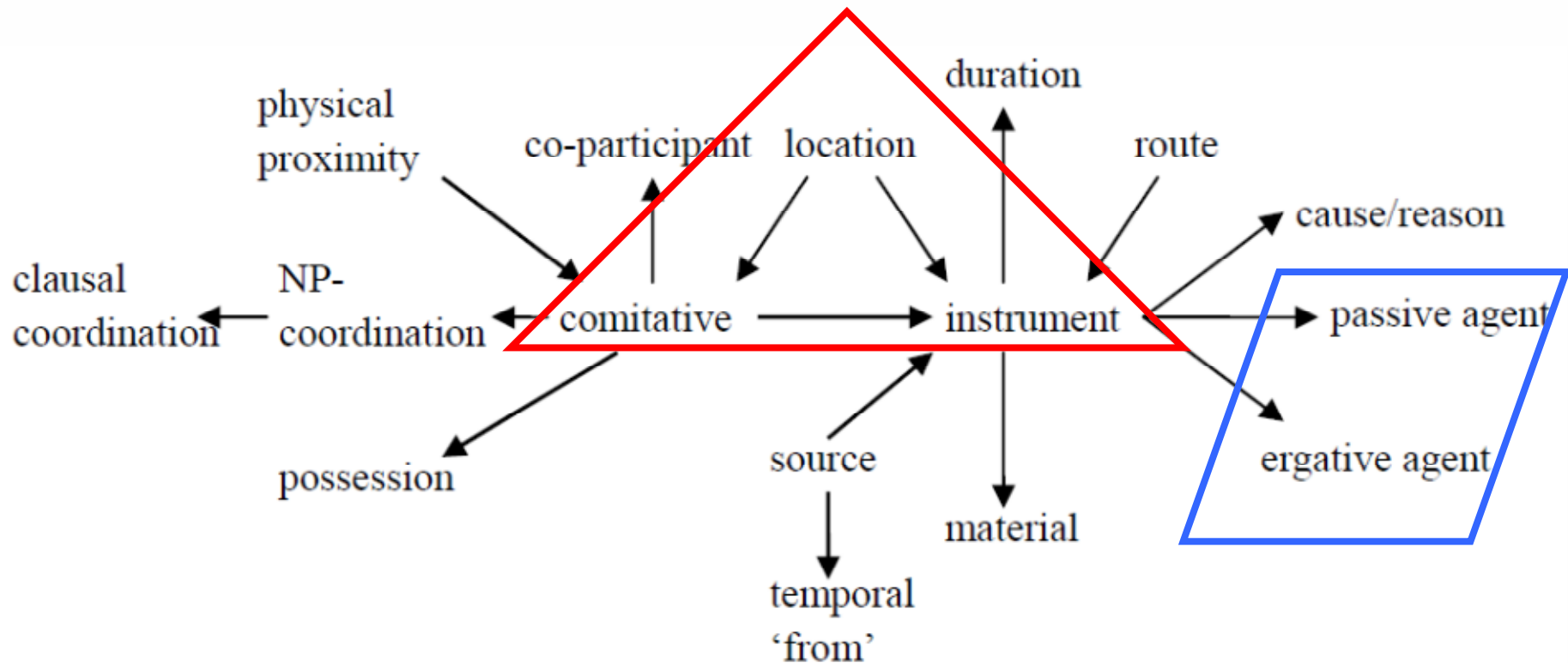
- Testuen lekukotasuna
- Funtzioen arteko lotura diakronikoak
- Berreraiketa morfologikoa

Mapa semantiko dinamizatu

(Narrog & Ito 2007, Narrog 2009, 2010)

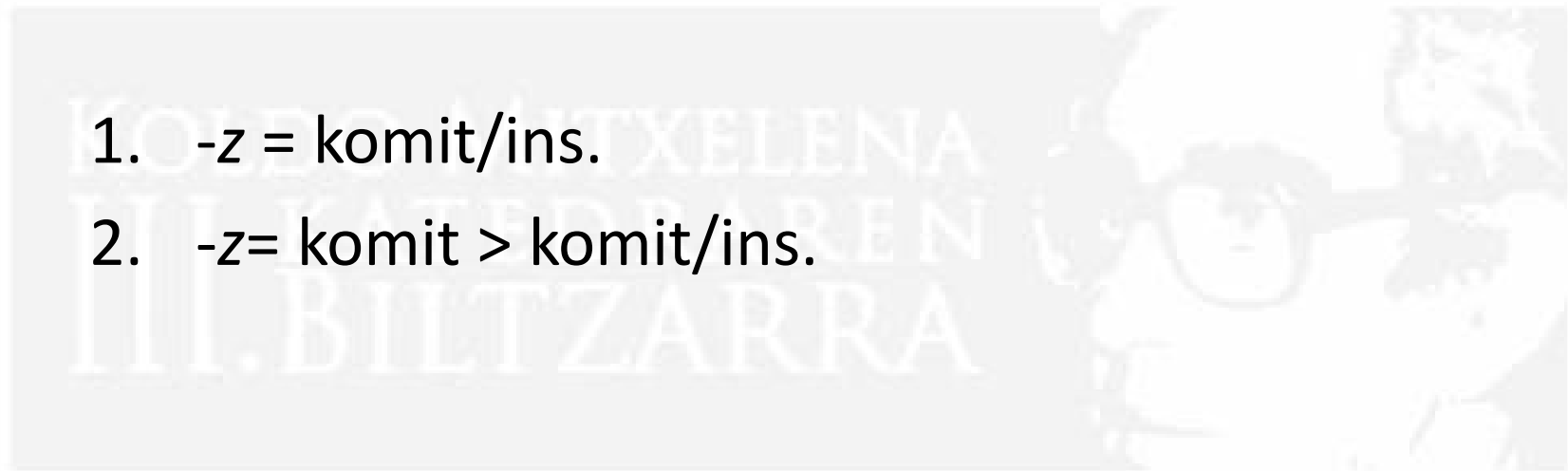

1 Fasea: garai sinkretikoa

- Bi aukera

1. -z = komit/ins.

2. -z = komit > komit/ins.

Argudio semantikoak

KOMITATIBO GARDENAK

- a.- *Nora (ai nizaz!) joanen gara? (Phi)*
- b.- *(?)Amoreorrek egin ez oi dau kurelez (< kurelegaz?) konfradiarik (Laz)*

KOMITATIBO / INSTRUMENTALAK

- c.- *Nizaz atseginik ezin dukezu (Etx)*
- d.- *Zuzaz beraz ezpanadi orai bertan konsola (Etx)*

Stolz (2001)

- Hizkuntza ergatiboek bi tipologia

Komitatiboa $\neq$ Instrumentala $\neq$ Agentea

Komitatiboa = Instrumentala $\neq$ Agentea

Komitatiboa $\neq$ Instrumentala = Agentea

Komitatiboa = Instrumentala = Agentea

Komitatiboa = Instrumentala $\neq$ Agentea

Komitatiboa, instrumentua, agentea

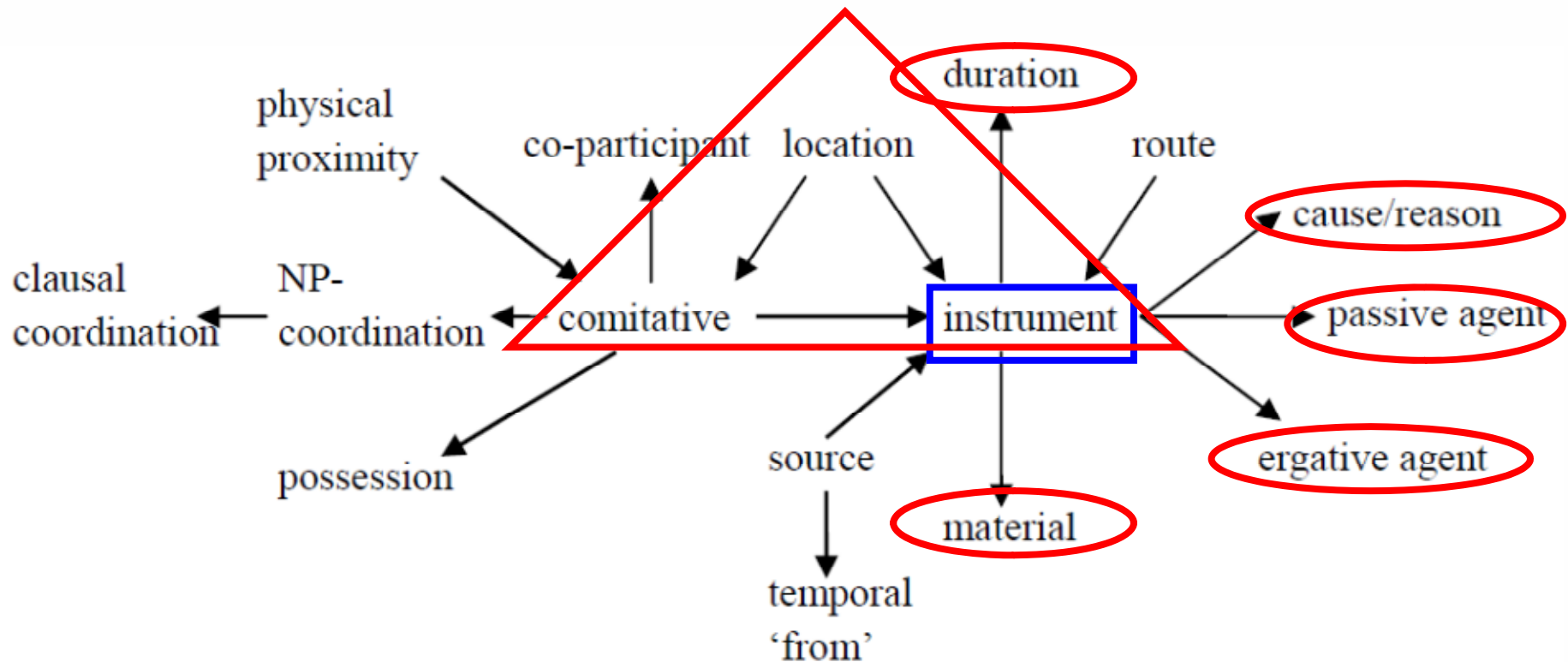
Komitatiboa instrumentua agentea

+KONPAINIA

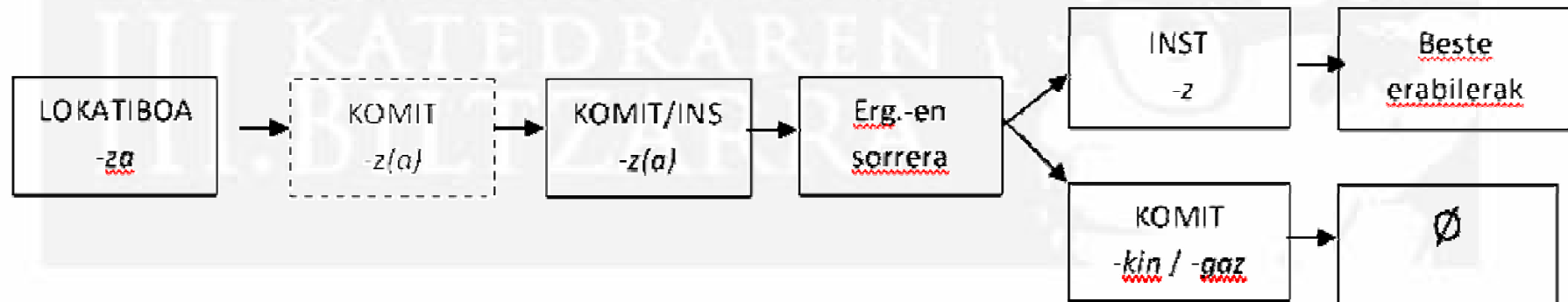
+KAUSA

Mapa semantiko dinamizatu

(Narrog & Ito 2007, Narrog 2009, 2010)

Ondorioak

Erreferentziak eta eskerrak

- Heine, B., U. Claudi, & F. Hünemeyer, 1991. *Grammaticalization. A Conceptual Framework*. University of Chicago Press: Chicago.
- Narrog, H. 2009. “Varieties of Instrumental” Reed. in A. Malchukov & A. Spencer (arg.), *The Oxford Handbook of Case*. Oxford UP: Oxford.593-600.
- Narrog, H. 2010. “A diachronic dimension in maps of case functions”.*Linguistic Discovery* 8: 1.
- Narrog, H. & S. Ito 2007. “Reconstructing semantic maps. The Comitative-Instrumental Area” *Sprachtypologie und Universalienforschung* 60: 4. 273-292.
- Stolz, Th., 2001. “Comitatives vs. instrumentals vs. agents” in W. Bisany (arg.), *Aspects of Typology and Universals*. Studia Typologica 1. Akademie Verlag: Berlin. 153-173.
- Van Valin, R. D. & R. LaPolla, 1997. *Syntax: Structure, Meaning, and Function*. Cambridge UP: Cambridge.

Ikerketa hau “Historia de la Lengua Vasca y Lingüística Histórico-Comparada” (GIC 10/83, IT 486-10) ikerketa-talde kontsolidatuaren babespean egin da, Euskal Herriko Unibertsitateko “Hizkuntzalaritza Teorikoa eta Diakronikoa: Gramatika Unibertsala, Hizkuntza Indoeuropeoarrak eta Euskara (HiTeDi)” (UFI 11/14) Prestakuntza eta Ikerketa Unitatearen barnean.